

Nr 140.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1945 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av medlemsbidraget till de erkända lokalsjukkassorna m. m. jämte i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkterna 53 och 55) föreslagit riksdagen att såsom förslagsanslag för budgetåret 1945/46 anvisa till Bidrag till sjukkassor 32 500 000 kronor och till Moderskapspenning 2 300 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t, med ändring av ovannämnda förslag i vad det samma avser anslag till bidrag till sjukkassor, i propositionen nr 175, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 23 februari 1945, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna de ändrade grunder för medlemsbidrag till de erkända lokalsjukkassorna, som av departementschefen förordats, att tillämpas från och med den 1 juli 1945, *dels* till Bidrag till sjukkassor för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 33 100 000 kronor, *dels ock* godkänna de ändrade grunder för vederlag till centralsjukkassa för biträde vid handhavandet av verksamheten enligt förordningen om moderskapspenning, som av departementschefen förordats, att tillämpas från och med den 1 juli 1945.

Enligt § 1 kungörelsen den 26 juni 1931 (nr 282; ändr. 333/1935, 341/1937, 598/1941, 660/1944 och 766/1944) angående statsbidrag åt sjukkassor utgår statsbidrag, som avses i förordningen samma dag (nr 280) om erkända sjukkassor, till envar sådan kassa dels i förhållande till antalet medlemmar i kassan (*medlemsbidrag*), dels ock i förhållande till av kassan meddelad sjukhjälp (*sjukdagsbidrag* och *sjukvårdsbidrag*) och moderskaphjälp (*moderskapsbidrag*). Medlemsbidraget utgår enligt § 3 kungörelsen till *lokalsjukkassa* med 75 öre för medlem, som jämlikt medgivande i 45 § förordningen om erkända sjukkassor tillhör jämväl annan erkänd sjukkassa än centralsjukkassan för orten (s. k. flermedlem), en krona för annan medlem, som ej är tillförsäkrad sjukpenning, samt en krona 50 öre för medlem i övrigt. Till *centralsjukkassa* utgår medlemsbidraget med en krona för medlem, som tillika är medlem av lokalsjukkassa inom verksamhetsområdet — indirekt ansluten medlem — och som ej är tillförsäkrad sjukpenning, en krona 50 öre för annan indirekt ansluten medlem, två kronor för medlem, som icke är medlem av lokalsjukkassa inom verksamhetsområdet — direkt ansluten medlem

— och som ej är tillförsäkrad sjukpenning, samt tre kronor för annan direkt ansluten medlem. Medlemsbidraget skall — bortsett från vissa undantagsfall — beräknas efter förhållandet den 31 december det år bidraget avser.

Medlemsbidraget utgör sålunda i princip sammanlagt tre kronor för år och varje sjukpenningförsäkrad eller såväl sjukvårds- som sjukpenningförsäkrad medlem samt två kronor för år och varje enbart sjukvårdsförsäkrad medlem.

Enligt kungörelsen den 11 juni 1937 (nr 342) angående vederlag av statsmedel till centralsjukkassa för biträde vid handhavandet av verksamheten enligt förordningen om moderskapspenning skall centralsjukkassa erhålla sådant vederlag med två kronor för varje av centralsjukkassan eller för dess räkning av lokalsjukkassa behandlad ansökan om moderskapspenning. Centralsjukkassan äger att månadsvis utbekomma vederlaget av pensionsstyrelsen.

Sedan riksdagen i skrivelse den 22 mars 1944, nr 5, punkten 32, uttalat, *dels* att riksdagen förutsatte, att Kungl. Maj:t toge frågan om höjning av medlemsbidraget till de erkända lokalsjukkassorna under övervägande och framlade de förslag, som därav kunde föranledas, *dels ock* att det även torde böra övervägas, huruvida det vederlag av statsmedel, som enligt kungörelsen den 11 juni 1937, nr 342, tillkomme centralsjukkassa för biträde vid handhavande av verksamheten enligt förordningen om moderskapspenning, numera med hänsyn till penningvärdets försämring kunde anses tillräckligt, uppdrog Kungl. Maj:t den 1 december 1944 åt pensionsstyrelsen att verkställa utredning rörande behovet av ändrade bestämmelser i förenämnda hänseenden samt inkomma med det förslag, som av utredningen kunde föranledas.

Till fullgörande av nämnda uppdrag har *pensionsstyrelsen* i skrivelse den 19 januari 1945 framlagt förslag om höjning av ifrågavarande medlemsbidrag och vederlag.

Över pensionsstyrelsens förslag ha yttranden avgivits av *statskontoret* och *svenska sjukkasseförbundet*.

Beträffande pensionsstyrelsens förslag om höjning av medlemsbidraget har *departementschefen* anfört följande.

Enligt gällande bestämmelser utgår det s. k. medlemsbidraget till de erkända sjukkassorna med i regel tre kronor om året för varje fullt försäkrad eller enbart sjukpenningförsäkrad medlem samt med två kronor om året för allenast sjukvårdsförsäkrad medlem. I fråga om medlem, som tillhör centralsjukkassa men icke samtidigt är medlem av lokalsjukkassa inom centralsjukkassans verksamhetsområde, tillfaller hela medlemsbidraget centralsjukkassan. För medlem åter, som tillhör såväl central- som lokalsjukkassa, fördelas bidraget med hälften på vardera kassan. Central- och lokalsjukkassorna erhålla alltså i sistnämnda fall i medlemsbidrag vardera en krona 50 öre om året för varje fullt försäkrad eller enbart sjukpenningförsäkrad medlem samt en krona om året för enbart sjukvårdsförsäkrad medlem. För sådan medlem av lokalsjukkassa, som tillhör även annan erkänd sjukkassa än centralsjukkassan för orten (s. k. flermedlem) utgår medlemsbidraget till lokalsjukkassan dock med allenast 75 öre.

Såsom pensionsstyrelsen framhållit avsågs vid organiserandet av de er-

kända sjukkassorna medlemsbidraget i stort sett skola täcka kassornas förvaltningskostnader. Dessa antogos sålunda icke skola uppgå till mer än i genomsnitt tre kronor för år och medlem, därvid, i de fall då försäkringen var uppdelad mellan lokal- och centralsjukkasse, hälften av beloppet beräknades falla på vardera kassan. Vad särskilt beträffar lokalsjukkassorna visade sig dock förvaltningskostnaderna redan från början uppgå till högre belopp än som sålunda förutsatts. Av vad pensionsstyrelsen anfört framgår sålunda, att nämnda kostnader inom lokalsjukkassorna redan år 1935 uppgingo till i genomsnitt två kronor 94 öre för år och medlem. Efter att här efter till och med år 1940 ha hållit sig å en relativt konstant nivå ha nämnda kostnader under åren 1941 och 1942 stigit till respektive två kronor 99 öre och tre kronor 10 öre för år och medlem. Under sistnämnda år överstego lokalsjukkassornas förvaltningskostnader sålunda det till kassorna utgående medlemsbidraget med omkring en krona 60 öre för år och medlem. Emellertid framgår vidare av vad pensionsstyrelsen anfört, att centralsjukkassorna i flertalet fall, närmast såsom ersättning för vissa förvaltningsbestyr, som lokalsjukkassorna utföra för centralsjukkassornas räkning, ansett sig böra lämna ett frivilligt årligt förvaltningsbidrag till lokalsjukkassorna. Om nyss angivna belopp av en krona 60 öre minskas med nämnda administrationsbidrag, av styrelsen för år 1942 beräknat till i genomsnitt 52 öre för medlem för samtliga lokalsjukkassor, kan alltså för år 1942 återstoden av den del av lokalsjukkassornas förvaltningskostnader, som icke täckes av det statliga medlemsbidraget, beräknas till omkring en krona 10 öre för år och medlem. Att märka är emellertid därvid att, såsom likaledes framgår av pensionsstyrelsens utredning, utgivandet av nyssnämnda administrationsbidrag å andra sidan medfört, att länscentralsjukkassornas totala förvaltningskostnader per medlem kommit att överstiga det till dessa kassor utgående statliga medlemsbidraget med ett belopp motsvarande det utgivna administrationsbidraget eller i genomsnitt 52 öre för medlem.

Av vad ovan anförts framgår alltså, att den del av förvaltningskostnaderna i lokalsjukkassor och länscentralsjukkassor, som icke täckes av medlemsbidraget — under förutsättning av ett fortsatt utgivande av förenämnda administrationsbidrag från centralsjukkassorna — utgör i genomsnitt en krona inom lokalsjukkassorna mot endast 50 öre inom centralsjukkassorna. Med hänsyn härtill och till de av kristiden förorsakade kostnadsfördyringarna för lokalsjukkassorna anser styrelsen skäl föreligga för höjning av medlemsbidraget till sistnämnda kassor samt föreslår på grund härav, att bidraget till dem höjes med 50 öre för medlem.

För egen del har jag av den av pensionsstyrelsen förebragta utredningen blivit övertygad om att behov föreligger av en sådan höjning. I fråga om storleken av bidragsförhöjningen vill jag påpeka, att även efter en höjning med det av pensionsstyrelsen föreslagna beloppet av 50 öre för år och medlem lokalsjukkassorna komma att sakna täckning för sina förvaltningskostnader med ett belopp som — under förutsättning att centralsjukkassorna fortsätta att utgiva administrationsbidrag till lokalsjukkassorna — beräknats till 50 öre per medlem. Det kunde på grund härav ifrågasättas, huruvida icke medlemsbidraget borde höjas med sådant belopp, att kassorna erhöles täckning för jämväl sistnämnda kostnader. Med hänsyn till vad pensionsstyrelsen anfört till stöd för sitt förslag synes det emellertid lämpligt att begränsa höjningen till det av styrelsen föreslagna beloppet. Jag förordar alltså, att medlemsbidraget till lokalsjukkasse i allmänhet höjes med 50 öre för år och medlem. Med hänsyn till vad pensionsstyrelsen anfört rörande de höga förvaltningskostnaderna för lokalsjukkassorna inom de fyra nordligaste länen vill jag jämväl tillstyrka styrelsens förslag om att höjningen för

kassorna i dessa län bestämmes högre än för övriga kassor. Då jag icke har något att erinra mot det av styrelsen i detta hänseende föreslagna beloppet, förordar jag alltså, att höjningen för ifrågavarande kassor bestämmes till en krona för år och medlem. De av mig sålunda förordade höjningarna torde, på sätt pensionsstyrelsen föreslagit, allenast böra avse fullt försäkrade eller enbart sjukpenningförsäkrade medlemmar, som icke äro flermedlemmar. För övriga medlemskategorier torde förhöjningen i enlighet med pensionsstyrelsens förslag böra bestämmas proportionsvis lägre och alltså för flermedlemmar och enbart sjukvårdsförsäkrade medlemmar fastställas till 50 respektive 65 öre för lokalsjukkassor inom de fyra nordligaste länen samt till 25 respektive 35 öre för lokalsjukkassor inom landet i övrigt. De ändrade bidragsgrunderna torde lämpligen böra tillämpas från och med den 1 juli 1945.

Med den av mig sålunda intagna ståndpunkten synes tillräcklig anledning däremot icke föreligga att verkställa motsvarande höjning beträffande centralsjukkassorna. En sådan åtgärd skulle nämligen, genomsnittligt räknat, betyda för länscentralsjukkassornas del, att dessa — till och med om de frivilliga förvaltningsbidragen till lokalsjukkassorna medräknas på utgiftssidan — skulle få sina förvaltningskostnader helt täckta av medlemsbidraget, och i fråga om centralsjukkassorna med stad som verksamhetsområde, att de skulle komma att stå självrisk med mindre belopp än lokalsjukkassorna.

Kostnaderna för medlemsbidragen till de erkända sjukkassorna bestridas i likhet med övriga former av statsbidrag till dessa kassor från förslagsanslaget till bidrag till sjukkassor. I årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkten 53, har för ifrågavarande ändamål äskats ett belopp av 32 500 000 kronor. Nämda belopp har uppskattats med utgångspunkt från oförändrade grunder i fråga om statsbidragen till sjukkassorna. Pensionsstyrelsen har nu beräknat, att en förhöjning av medlemsbidraget till lokalsjukkassorna enligt det av styrelsen framlagda förslaget skulle medföra en merutgift för statsverket av i runt tal 600 000 kronor under nästa budgetår. Mot dessa beräkningar synes ingen erinran vara att göra. I anledning härav torde vid bifall till vad jag ovan förordat förenämnda anslag lämpligen böra höjas med sistnämnda belopp och alltså för nästa budgetår upptagas till (32 500 000 + 600 000) 33 100 000 kronor.

I fråga om höjning av vederlaget till centralsjukkassa för biträde vid handhavande av verksamheten enligt förordningen om moderskapspenning har departementschefen anfört följande.

Av den av pensionsstyrelsen verkställda utredningen framgår, att det till centralsjukkassorna utgående vederlaget för kassornas biträde vid handhavandet av verksamheten enligt förordningen om moderskapspenning för flertalet kassor under senare år icke varit tillräckligt för täckande av kassornas omkostnader för ifrågavarande verksamhet. Jag finner därför i likhet med pensionsstyrelsen skäligt, att en höjning nu vidtages av nämnda vederlag. Beträffande storleken av höjningen förordar jag, att denna i överensstämmelse med styrelsens förslag bestämmes till 50 öre. Vederlaget kommer härigenom att uppgå till två kronor 50 öre för varje behandlad ansökan. Det högre vederlaget torde lämpligen böra tillämpas från och med den 1 juli 1945. Kostnaderna för nu ifrågavarande vederlag bestridas från det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till moderskapspenning. Tillräckliga skäl att i anledning av den av mig nu förordade ökningen av vederlaget höja ifrågavarande anslag utöver det belopp, 2 300 000 kronor, som äskats i årets statsverksproposition, synas icke föreligga.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herrar *E. G. Andersson* i Eskilstuna och *K. J. Nilsson* i Landskrona väckt motion (II: 499), vari hemställts, att riksdagen med bifall till propositionen i övrigt måtte besluta, att de ändrade grunder för medlemsbidrag till de erkända lokalsjukkassorna, som föreslås tillämpade från och med 1 juli 1945, skola gälla jämväl för direkt anslutna medlemmar i de centralsjukkassor som ha stad till verksamhetsområde.

Den framlagda utredningen har på ett övertygande sätt påvisat, att behov föreligger av höjda medlemsbidrag till de erkända lokalsjukkassorna. I fråga om storleken av bidragshöjningen föranleder Kungl. Maj:ts förslag ej erinran från utskottets sida. Utskottet tillstyrker alltså, att bidraget per år och medlem till lokalsjukkassa höjes med i allmänhet 50 öre men i fråga om lokalsjukkassa i de fyra nordligaste länen med en krona.

I motionen II: 499 föreslås, att höjningen skall avse, förutom lokalsjukkassor, jämväl sådana centralsjukkassor, vilka ha stad som verksamhetsområde. Dessa kassors förvaltningskostnader för år 1943 uppgingo, enligt vad utskottet under hand inhämtat, till i genomsnitt 3 kronor 57 öre, varav 77 % täcktes av medlemsbidraget. En så hög genomsnittlig täckningsprocent komma lokalsjukkassorna icke att uppnå ens efter ett genomförande av den nu föreslagna bidragshöjningen. För utskottet tillgängliga uppgifter giva vid handen, att lokal- och centralsjukkassorna i länen vid oförändrade bidragsgrunder få ungefär 60 % av sina sammanlagda förvaltningskostnader täckta av statsbidraget. Detta procenttal stiger till ungefär 70 om bidraget till lokalsjukkassorna ökas enligt Kungl. Maj:ts förslag. Då sistnämnda procenttal nås av lokal- och centralsjukkassorna i städerna utan höjning av medlemsbidraget synes anledning icke föreligga att i detta sammanhang vidtaga en höjning av det till städernas centralsjukkassor utgående bidraget. Mot en sådan åtgärd talar även den omständigheten, att bidraget till stadskassorna vid bifall till motionen komme att betydligt överstiga de medlemsbidrag till dessa kassor, som socialvårdskommittén föreslagit för den obligatoriska sjukförsäkringen.

Utskottet, som på nu anförda skäl ansett sig böra avstyrka motionen, har ej heller i övrigt funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag. Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 499

a) godkänna de ändrade grunder för medlemsbidrag till de erkända lokalsjukkassorna, som förordats i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 23 februari 1945, att tillämpas från och med den 1 juli 1945,

b) till *Bidrag till sjuk-kassor* för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 33 100 000 kronor,

Utskottet.

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

a) godkänna de ändrade grunder för vederlag till central-sjuk-kassa för biträde vid handhavandet av verksamheten enligt förordningen om moderskapspenning, som förordats i statsråds-protokollet över socialärenden för den 23 februari 1945, att till-lämpas från och med den 1 juli 1945,

b) till *Moderskapspenning* för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 300 000 kronor.

Stockholm den 17 maj 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Lindström, Gränebo, Bäckström, Karl Andersson, Mannerskantz, Heiding, Carlström, Gustaf Iwar Anderson, Gillström* och *Wiklund*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Pettersson* i Dahl, *Andersson* i Malmö, *Mårtensson, Holmström, Åkerström, Boman* i Kieryd, *Petterson* i Degerfors, *Johansson* i Mysinge, *Thapper* och *Birke*.
